

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU2

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag för 2024 inom utgiftsområde 15, som uppgår till ca 30,5 miljarder kronor. Utskottet tillstyrker också regeringens förslag om vissa bemyndiganden om ekonomiska åtaganden. Därmed avstyrker utskottet de alternativa budgetförslag som förts fram i motioner. Utskottet godkänner också regeringens förslag om nytt mål för utgiftsområdet.

Utskottet har följt upp regeringens resultatredovisning i olika avseenden.

I betänkandet finns en reservation (S, V, C, MP) och fyra särskilda yttranden (S, V, C, MP). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet avstår från ställningstagande när det gäller beslutet om statens budget inom utgiftsområde 15 och redovisar i stället sina överväganden i särskilda yttranden.

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:1 inom utgiftsområde 15 Studiestöd.

Åtta yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Budgetprocessen i riksdagen	5
Utskottets överväganden.....	7
Mål för utgiftsområde 15.....	7
Utskottets ställningstagande.....	8
Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 15	10
Utskottets bedömning	12
Statens budget inom utgiftsområde 15	14
Utskottets ställningstagande.....	21
Reservation	23
Mål för utgiftsområde 15, punkt 1 (S, V, C, MP).....	23
Särskilda yttranden	24
1. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (S).....	24
2. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (V)	24
3. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (C)	25
4. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (MP)	26
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	28
Propositionen	28
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	28
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och motionärernas anslagsförslag	30
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens förslag till beställningsbemyndigande.....	31

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Mål för utgiftsområde 15

Riksdagen godkänner det mål för utgiftsområde 15 som regeringen föreslår.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:1 utgiftsområde 15 punkt 1 och avslår motionerna 2023/24:2565 av Adrian Magnusson m.fl. (S) och 2023/24:2684 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 7.

Reservation (S, V, C, MP)

2. Statens budget inom utgiftsområde 15

a) Anslagen för 2024

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 15 enligt regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:1 utgiftsområde 15 punkt 3 och avslår motionerna 2023/24:2334 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V), 2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 46, 2023/24:2681 av Camilla Hansén m.fl. (MP), 2023/24:2684 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 4 och 9 samt 2023/24:2740 av Niels Paarup-Petersen (C).

b) Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Riksdagen bemyndigar regeringen att

1. under 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 292 000 000 000 kronor,
2. under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som regeringen föreslår.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:1 utgiftsområde 15 punkterna 2 och 4.

Stockholm den 5 december 2023

På utbildningsutskottets vägnar

Fredrik Malm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Malm (L), Åsa Westlund (S)*, Patrick Reslow (SD), Josefin Malmqvist (M), Robert Stenkvist (SD), Caroline Helmersson Olsson (S)*, Noria Manouchi (M), Mats Wiking (S)*, Jörgen Grubb (SD), Daniel Riazat (V)*, Niels Paarup-Petersen (C)*, Anders Alfberg (SD), Camilla Hansén (MP)*, Niklas Sigvardsson (S)*, Lili André (KD) och Zinaida Kajevic (S)*.

* Avstår från ställningstagande under punkt 2, se särskilda yttranden.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlas regeringens budgetproposition 2023/24:1 i de delar som gäller utgiftsområde 15 Studiestöd och ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2023/24. Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Motionsförslagen finns också i bilaga 1. I bilagorna 2 och 3 finns en sammanställning av regeringens förslag till anslag för 2024 och beställningsbemyndiganden samt de avvikelser från dessa som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet föreslår i sina respektive budgetmotioner.

Budgetprocessen i riksdagen

Rambeslutsprocessen

Budgetprocessen innebär bl.a. att riksdagen i ett första steg genom ett beslut fastställer en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen anger det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (11 kap. 18 § tredje stycket riksdagsordningen).

Riksdagen har bifallit regeringens förslag och bestämt utgiftsramen för 2024 för utgiftsområde 15 Studiestöd till 30 545 170 000 kronor (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:FiU1, rskr. 2023/24:47). I detta betänkande föreslår utbildningsutskottet för riksdagen hur anslagen för utgiftsområdet ska fördelas inom utgiftsområdesramen. Riksdagens ställningstagande till anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden för utgiftsområdet ska göras genom ett enda beslut (11 kap. 18 § fjärde stycket riksdagsordningen).

Uppföljning av regeringens resultatredovisning

Regeringen ska enligt 10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat. I utskottens uppgifter ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § regeringsformen). Som en del i utskottens uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Riksdagen har beslutat om riktlinjer för bl.a. den löpande uppföljningen av regeringens resultatredovisning (framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335). Utskottet har mot den bakgrunden gått igenom regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 15 i budgetpropositionen. Genomgången är ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen.

Betänkandets disposition

Betänkandet har disponerats så att målet för utgiftsområdet och regeringens resultatredovisning behandlas först. Därefter behandlar utskottet regeringens förslag i propositionen och de motionsförslag som gäller statens budget inom utgiftsområde 15.

Utskottets överväganden

Mål för utgiftsområde 15

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner det mål för utgiftsområde 15 Studiestöd som regeringen föreslår.

Jämför reservationen (S, V, C, MP).

Propositionen

Nuvarande mål för utgiftsområdet

Målen för utgiftsområdet är att studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tid. Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Målen för studiestödet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96) och förtydligades i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU2, rskr. 2015/16:58).

Nytt mål för utgiftsområdet

Regeringens föreslår följande mål för utgiftsområdet. Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen anger följande skäl för sitt förslag. De övergripande målen för studiestödet slogs fast genom propositionen Ett reformerat studiestödssystem (prop. 1999/2000:10). Sedan dess har systemet förändrats. Vissa stöd har försvunnit medan andra har kommit till. Det finns därför ett behov av att förtydliga målen för utgiftsområdet.

Det finns en nära och tydlig koppling mellan dagens rekryterande och utjämnande mål. Båda målen syftar till att studiestödet ska bidra till att personer som annars inte skulle ha påbörjat studier gör det. Det rekryterande målet är dock av mer generell karaktär, dvs. studiestödet bör vara utformat på ett sådant sätt att det rekryterar bredare grupper till studier. Det utjämnande målet har däremot definierats som att studiestödet ska vara selektivt

rekryterande, dvs. att det bör vara utformat på ett sådant sätt att det i vissa fall specifikt riktar sig till att rekrytera särskilda grupper till studier.

Dagens studiestödssystem fungerar bra. Det är därför lämpligt att huvuddragen i studiestödssystemet ligger fast. Studiestödet ska alltså verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund, dvs. såväl unga som äldre, arbetslösa som anställda samt oavsett utbildningsbakgrund, kön och härkomst. Det ska vidare vara långsiktigt hållbart och principen är att studielånet ska betalas tillbaka fullt ut. Ambitionen ska fortsättningsvis vara ett studiestöd som är enhetligt och överblickbart för den enskilde men samtidigt flexibelt så att framtida förändringar är möjliga.

För att förtydliga att det rekryterande målet ska gälla lika för alla föreslår regeringen att dagens rekryterande och utjämnande mål slås ihop till ett nytt mål som ska vara att studiestödet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Genom det nya målet kommer redovisningen av utgiftsområdets resultat även att bli tydligare för riksdagen. I övrigt bör målen för studiestödet gälla såsom i dag.

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2684 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 7 avvisar motionärerna regeringens förslag till förändring av målet för studiestödssystemet. Motionärerna anser att det fortfarande ska verka utjämnande och bidra till social rättvisa och att samhällsklass och bakgrund spelar en stor roll för utbildning. Ett generöst och flexibelt studiestödssystem spelar enligt motionärerna en central roll för att bryta dessa mönster.

I motion 2023/24:2565 av Adrian Magnusson m.fl. (S) begär motionärerna att studiestödssystemet även i fortsättningen ska verka för att vara utjämnande och bidra till social rättvisa. Det har enligt motionärerna varit en bred upplutning bakom detta mål.

Utskottets ställningstagande

De nuvarande målen för utgiftsområdet är att studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden. Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det finns ett behov av att förtydliga målen för utgiftsområdet så att det rekryterande målet gäller lika för alla. Utskottet välkomnar regeringens förslag om att slå ihop det rekryterande och det utjämnande målet till ett nytt mål. Det innebär att studiestödet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund, dvs. för såväl unga som äldre, arbetslösa som anställda samt oavsett utbildningsbakgrund, kön och härkomst. Studiestödet ska bidra till ett högt deltagande i utbildning och ha en

god effekt på samhällsekonomin över tiden. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2023/24:2565 (S) och 2023/24:2684 (S) yrkande 7.

Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 15

Utskottet har granskat regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 15 i budgetpropositionen. Årets granskning berör inte förslaget om nytt mål i budgetpropositionen eftersom det är 2022 års resultat som utskottet följer upp. Nedan återges propositionen kortfattat i här relevanta delar som rör resultatredovisningen. Därefter följer utskottets bedömning av resultatredovisningen och av regeringens bedömning av måluppfyllelsen.

Propositionen

Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet Studiestöd omfattar utgifter för ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och ärendehantering inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

Mål för utgiftsområdet

Målen för utgiftsområdet är följande. Studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tid. Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Målen för studiestödet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96) och förtydligades i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU2, rskr. 2015/16:58).

Resultatredovisning för utgiftsområdet

Regeringen uppger att det under de senaste åren har pågått en översyn av resultatredovisningen för utgiftsområdet. Denna har tidigare lett till att indikatorerna har reviderats och minskat i antal. I propositionen föreslås att målen för utgiftsområdet moderniseras genom att det bl.a. förtydligas att det rekryterande målet ska gälla lika för alla. Förslaget motiverar enligt regeringens bedömning ingen förändring av indikatorerna i årets resultatredovisning, eftersom det är 2022 års resultat som redovisas. Regeringen avser dock att återkomma i frågan i budgetpropositionen för 2025.

Det är 15 indikatorer som har valts ut för att mäta måluppfyllelsen för utgiftsområdet. Indikatorerna är grupperade efter vilken effekt de mäter måluppfyllelsen för. Regeringen använder 6 indikatorer för att mäta studiestödets rekryterande effekt, 4 indikatorer för att mäta dess utjämnande effekt och 5 indikatorer för att mäta den goda effekten på samhällsekonomin. Det finns ingen ytterligare beskrivning av hur respektive indikator bidrar till

måluppfyllelsen. Resultatredovisningen är uppdelad i tre avsnitt som motsvarar de tre målområdena. I varje avsnitt redovisas resultat som är kopplade till indikatorerna. Resultaten presenteras genomgående efter kön. Statistik över de indikatorer som redovisas kommer främst från CSN:s databas med officiell statistik inom studiestödsområdet. De senaste uppgifterna avser 2022. Regeringens ambition är att redovisa resultat för indikatorerna i tabeller och diagram med så långa tidsserier som möjligt. Av de 13 tabeller och diagram som finns i resultatredovisningsavsnittet är det 4 som redovisar tids-serier som är minst tio år. I övriga tabeller och diagram har dock tidsserierna jämfört med föregående år kompletterats med resultat för ytterligare ett år. Majoriteten av tidsserierna redovisar nu utvecklingen för mer än åtta år. Tidsserierna utgår i många fall från det startår som finns tillgängligt i CSN:s databas.

Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Avsnittet Regeringens bedömning av måluppfyllelsen är strukturerat efter målen för studiestödet och innehåller följande tre avsnitt:

- Studiestödets rekryterande effekt
- Studiestödets utjämnande effekt
- Studiestödets effekt på samhällsekonomin.

I avsnitten används genomgående beskrivande underrubriker som tydligt kan relateras till indikatorerna. I varje avsnitt kommenteras också effekt-förändringen för respektive indikator. Varje avsnitt avslutas med en samlad bedömning av måluppfyllelsen under en särskild rubrik.

Regeringens bedömning är att måluppfyllelsen för studiestödets rekryterande effekt är fortsatt hög. Regeringen framhåller att fler personer har börjat studera med studiemedel. Vidare framhålls att lånebenägenheten har ökat totalt sett, vilket enligt regeringen visar att studiestödet är en betydelsefull inkomstkälla för de studerande. Att andelen med tilläggs lån också har ökat visar att fler personer med tidigare förvärvsinkomster rekryteras till studier. Regeringen anger även att andelen studerande utomlands med studiemedel av det totala antalet studerande har ökat jämfört med föregående år.

Regeringens bedömning är att måluppfyllelsen för studiestödets utjämnande effekt är på en oförändrad nivå och därmed är fortsatt hög. Att studiestödet ska ha en utjämnande effekt innebär att det ska fungera selektivt rekryterande för särskilda grupper. Regeringen anger bl.a. att antalet studerande med studiestartsstöd minskade under 2022 och återgick till nivåer före covid-19-pandemin. Vidare framförs att andelen studerande med tilläggsbidrag av det totala antalet studerande totalt sett har ökat. Regeringen anger också att sedan den 1 januari 2023 beviljas det nya studiestödet omställningsstudiestöd. Efterfrågan på stödet har överskridit alla förväntningar vilket enligt regeringen är positivt.

När det gäller studiestödets effekt på samhällsekonomin menar regeringen att resultatet av de indikatorer som redovisas tyder på att måluppfyllelsen har förbättrats något jämfört med föregående år och är fortsatt god. Att studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tid innebär att det är viktigt att den del av studiestödet som utgörs av lån återbetalas. Enligt regeringen har andelen inbetalt årsbelopp för samtliga låntagare ökat, och ökningen är som störst bland personer som är bosatta utomlands, vilket innebär att studielån i allt högre utsträckning återbetalas fullt ut. Vidare har den totala fordran för personer som är bosatta utomlands ökat, men det reserverade beloppet har minskat. Det indikerar enligt regeringen att systemet fortsätter att bli mer samhällsekonomiskt hållbart i dessa avseenden.

Resultatredovisningen avslutas med en sammanfattande kommentar över måluppfyllelsen för hela utgiftsområdet. Sammanvägt bedömer regeringen att de redovisade indikatorerna visar att måluppfyllelsen inom utgiftsområdet har ökat något och är fortsatt hög. Studiestödets rekryterande effekt bedöms vara oförändrad och är fortsatt hög även om studiemedlens allmänna köpkraft har minskat. Enligt regeringen är också den utjämnande effekten fortsatt hög, vilket innebär att studiestödet i enlighet med målen i stor utsträckning utjämnar skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidrar till ökad social rättvisa. Vidare har studiestödets effekt på samhällsekonomin förbättrats något jämfört med föregående år. Det mer övergripande målet – att studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken – är enligt regeringen svårare att mäta. Enligt regeringen visar ovanstående analys sammantaget att studiestödet bidrar till ett högt deltagande i utbildning och att det är en viktig och välfungerande del av utbildningspolitiken.

Utskottets bedömning

Utskottet välkomnar den översyn och utveckling av resultatredovisningen för utgiftsområdet som har genomförts under de senaste åren och ser positivt på det fortsatta arbetet med att utveckla mål- och resultatstyrningen i budgetpropositionen. En tydlig och ändamålsenlig resultatredovisning är en viktig del i styrkedjan. Utskottet uppskattar en fortsatt dialog. I det följande redovisas de iakttagelser som utskottet gjort med anledning av resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2024.

Resultatredovisningen

Utskottet konstaterar att samtliga tabeller och diagram i resultatredovisningen är desamma som föregående år och att flera av dem nu närmar sig tidsserier som redovisar resultat för minst tio år. Utvecklingen är positiv, men utskottet vill återigen framhålla att det är önskvärt att – i de fall det är möjligt – fler tidsserier för tabeller och diagram är minst tioåriga.

Det finns 15 indikatorer för utgiftsområdet och de är desamma som föregående år. Regeringen har i budgetpropositionen aviserat att den avser att

återkomma i frågan om förändring av indikatorerna i budgetpropositionen för 2025 med anledning av förslaget om ändrat mål för utgiftsområdet. Regeringen avser även att återkomma med anledning av den nya räntemodellen för studielån som enligt regeringen sannolikt kommer att påverka valet av indikatorer. Utskottet vill i sammanhanget understryka vikten av långsiktighet när man tar fram indikatorer för att i så stor utsträckning som möjligt säkerställa att indikatorerna kan följas under en längre tid. Utskottet vill också framhålla att det är önskvärt att skälen till att byta indikatorer redovisas. Liksom föregående år redovisar regeringen alla indikatorer under vart och ett av de tre målen. Det är även positivt att de uppgifter som redovisas tydligt kan kopplas till indikatorerna. Utskottet har dock efterfrågat en beskrivning av hur de indikatorer som valts ut bidrar till måluppfyllelsen. En sådan redovisning lämnade regeringen senast i budgetpropositionen för 2020. Utskottet noterar att en sådan beskrivning fortfarande saknas och ser gärna en återgång till en ordning där det finns en sådan beskrivning.

Sedan den 1 januari 2023 beviljas det nya studiestödet omställningsstudiestöd. Resultatredovisningen för utgiftsområdet bygger huvudsakligen på resultat som avser 2022. Regeringen redovisar dock vissa resultat av omställningsstudiestödet som avser det första kalenderhalvåret 2023. Regeringen konstaterar i sin bedömning av måluppfyllelsen för studiestödets utjämnande effekt att det är positivt att efterfrågan på stödet har överskridit alla förväntningar. Utskottet välkomnar att regeringen redan i årets resultatredovisning inkluderat viss statistik över omställningsstudiestödet och ser fram emot att följa den fortsatta resultatredovisningen och analysen av stödet i kommande budgetpropositioner.

Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Utskottet anser att regeringens bedömning av måluppfyllelsen innehåller en utförlig analys av måluppfyllelsen för de tre målen med kommentarer om samtliga indikatorer. Avsnittet avslutas med en samlad kommentar om måluppfyllelsen för hela utgiftsområdet. Innehållet i avsnittet kopplar enligt utskottet samman relationen mellan mål, indikatorer, resultat och bedömning av måluppfyllelse på ett tydligt sätt.

Statens budget inom utgiftsområde 15

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt regeringens förslag och lämnar de bemyndiganden som regeringen har begärt. Motionärernas alternativa förslag till statens budget för 2024 inom utgiftsområde 15 avslås.

Jämför särskilt yttrande 1 (S), 2 (V), 3 (C) och 4 (MP).

Propositionen

Politikens inriktning

Studiestödet möjliggör studier

Enligt regeringen är det svenska studiestödet, och ska fortsätta att vara, ett av världens mest generösa studiestödssystem. Ett väl avvägt studiestödssystem skapar enligt regeringen förutsättningar såväl för enskilda som för Sverige som nation att växa med kunskap och bidra till samhällets utveckling. Studiestödet är grundläggande för en jämlik utbildning och ger alla oavsett bakgrund möjlighet att studera.

Flexibla och väl anpassade beloppsnivåer river hinder och möjliggör för människor att komplettera tidigare studier eller att studera vidare på en högre nivå. På så sätt slår studiestödssystemet vakt om ett bildningsideal samtidigt som det bidrar till att näringslivet försörjs med sådan kompetens som möter de krav som dagens arbetsliv och konkurrens ställer.

Administrationen av det nya omställningsstudiestödet kräver mer resurser

Omställningen på arbetsmarknaden ska enligt regeringen förbättras genom omställningsstudiestödet som finansierar studier som kan stärka vuxnas framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov. Därför finns sedan den 1 januari 2023 ett nytt omställningsstudiestöd som kompenserar för inkomstbortfall. Intresset för stödet är större än vad som tidigare beräknats, vilket är positivt. Administrationen av stödet är komplext och tidskrävande. För att CSN ska kunna hantera den stora ärendemängden behöver resurserna för detta tillfälligt öka.

Det högre studiebidraget blir effektivare

Studerande som läser vidare efter introduktionsprogram kan under vissa förutsättningar få det högre bidraget inom studiemedlen. Reformen kom till efter den stora ökning av studerande på introduktionsprogrammen som följde av den stora ökningen av flyktingar under 2015. Syftet var att dessa studerande skulle motiveras att fortsätta sina studier på introduktionsprogrammet eller att utan avbrott påbörja grundläggande eller gymnasiala studier inom kommunal

vuxenutbildning eller motsvarande utbildning inom folkhögskolan. Antalet studerande på introduktionsprogrammen har stadigt minskat de senaste fem åren, liksom antalet studiemedelstagare som läser vidare med det högre bidraget efter introduktionsprogram.

Regeringen framhåller att det är viktigt att de statliga resurserna går till effektiva åtgärder. Volymförändringarna tillsammans med att den rekryterande effekten är låg tyder enligt regeringen på att reformen inte är effektiv.

Regeringens bedömning av den högre bidragsnivån inom studiemedlen

Det högre bidraget till vissa studerande som läser vidare efter ett introduktionsprogram i gymnasieskolan avvecklas

Enligt regeringens bedömning bör den högre bidragsnivån inom studiemedlen inte längre lämnas till studerande i åldern 20–24 år som har studerat på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan.

Regeringen anger följande skäl för sin bedömning. Studiemedlen består av en bidragsdel och en lånedel. Det finns två bidragsnivåer, en generell och en högre nivå. Studiemedel med den generella bidragsnivån kan lämnas till alla studerande som är berättigade till studiemedel, oavsett utbildningsnivå. Studiemedel med den högre bidragsnivån lämnas i huvudsak till studerande med låg utbildningsbakgrund som läser på grundskole- eller gymnasienivå.

Den högre bidragsnivån får enligt studiestödslagen (1999:1395) lämnas till studerande fr.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 25 år. Enligt lagen meddelar regeringen föreskrifter om att det högre bidraget även får lämnas till studerande som är yngre än 25 år och som har ett särskilt behov av ett sådant stöd. Sedan den 1 juli 2018 får det högre bidraget enligt 3 kap. 9 b § studiestödsförordningen (2000:655) lämnas till målgruppen.

Antalet studerande på introduktionsprogrammen har enligt regeringen stadigt minskat de senaste fem åren, och så även antalet studiemedelstagare som läser vidare med det högre bidraget efter ett introduktionsprogram. Mycket tyder enligt regeringen på en begränsad rekryterande effekt av det högre bidraget för målgruppen. Regeringen anser att det är viktigt att de statliga resurserna går till effektiva åtgärder. Ett viktigt mål för studiestödet är också att det ska verka rekryterande och mot bakgrund av att den rekryterande effekten är så pass låg bör den högre bidragsnivån till studerande i åldern 20–24 år som har studerat på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan därför avvecklas. Statens budget påverkas genom minskade utgifter för studiemedel. De årliga utgifterna på anslaget 1:2 *Studiemedel* inom utgiftsområde 15 Studiestöd kommer att minska med 150 miljoner kronor för 2024, 180 miljoner kronor för 2025 och därefter med 200 miljoner kronor årligen.

Anslagen

I avsnittet sammanfattas regeringens budgetförslag (se propositionen avsnitt 2.11). I propositionen återfinns under varje anslag anslagsutvecklingen över

tid i en tabell: utfall och anslagssparande för 2022, anslag och utgiftsprognos för 2023, regeringens förslag för 2024 och regeringens beräkning av anslaget för 2025 och 2026. För varje anslag redovisar regeringen också det tänkta ändamålet. Under respektive anslag återfinns regeringens närmare överväganden med förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå för kommande år. Av tabellen Förändringar av anslagsnivån framgår om anslagsförändringen är en följd av pris- och löneomräkning, beslutade, föreslagna och aviserade reformer, makroekonomisk utveckling, förändrade volymer, överföring till eller från andra anslag eller övrigt. Regeringen föreslår även att riksdagen ska bemyndiga regeringen att dels besluta om ekonomiska åtaganden inom ett anslag, dels under 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån.

Anslaget 1:1 Studiehjälp

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för studiehjälp i form av studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för ersättning till svenska elever utomlands för vissa resor. Anslaget får användas för utgifter för kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och annan lärlingsliknande utbildning.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 4 518 262 000 kronor för 2024.

Utgifterna för studiehjälp är främst beroende av utvecklingen av befolkningen i åldern 16–20 år. Befolkningsframskrivningar från Statistiska centralbyrån (SCB) visar att antalet ungdomar i aktuella åldrar kommer att öka under hela prognosperioden. Mot denna bakgrund bedöms utgifterna för studiebidraget, inackorderingstillägget och det extra tillägget öka med 18 367 000 kronor under 2024. Åren 2025 och 2026 beräknas utgifterna öka med 99 748 000 kronor respektive 173 467 000 kronor jämfört med vad som har anvisats för 2023.

Anslaget 1:2 Studiemedel

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för studiebidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift. Anslaget får användas för utgifter för retroaktiva utbetalningar av vissa former av studiestöd som upphört.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 20 207 017 000 kronor för 2024.

Anslaget minskas med 150 000 000 kronor 2024 med anledning av regeringens bedömning i propositionen att det högre bidraget till vissa studerande som läser vidare efter ett introduktionsprogram i gymnasieskolan bör avvecklas. För 2025 beräknas anslaget minska med 180 000 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget minska med 200 000 000 kronor.

Anslaget ökas med 457 182 000 kronor 2024 eftersom regeringen föreslår ökade medel för fler utbildningsplatser på regional yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux) vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se propositionen utg.omr. 16 avsnitt 4.5.2).

Anslaget ökas med 149 421 000 kronor 2024 eftersom regeringen föreslår ökade medel för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se propositionen utg.omr. 16 avsnitt 4.5.6). För 2025 beräknas anslaget öka med 149 421 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 334 323 000 kronor.

Anslaget ökas med 43 956 000 kronor 2024 eftersom regeringen föreslår ökade medel för fler utbildningsplatser inom universitet och högskola (tillskott till Sophiahemmet, utökad kortare kompletterande pedagogisk utbildning, fler basårutbildningar samt fler ingenjörspplatser inklusive avancerad nivå) vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se propositionen utg.omr. 16 avsnitt 5.1.3). Anslaget ökas därför med 43 956 000 kronor 2024. För 2025 beräknas anslaget öka med 64 746 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 72 864 000 kronor.

Anslaget 1:3 Omställningsstudiestöd

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för omställningsstudiebidrag enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd. Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för omställningsstudiebidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 2 836 000 000 kronor för 2024.

För 2025 och 2026 beräknas anslaget till 4 877 000 000 kronor respektive 7 339 000 000 kronor.

Anslaget 1:4 Statens utgifter för räntor på studielån

Anslaget får för statens utgifter avseende nedsättning av räntor på studielån, för ränteutgifter på lån för återkrav av studiemedel och för avgifter till Riksgäldskontoret för studielån upplånade efter 1988 enligt studiestödslagen (1973:349), studiestödslagen (1999:1395) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 1 307 129 000 kronor för 2024.

Anslaget ökas med 4 618 000 kronor 2024 eftersom regeringen föreslår fler utbildningsplatser på regionalt yrkesvux (se propositionen utg.omr. 16 avsnitt 4.5.2) vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel.

Anslaget ökas med 1 509 000 kronor 2024 eftersom regeringen föreslår ökade medel för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan (se propositionen utg.omr. 16 avsnitt 4.5.6) vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel. För 2025 beräknas anslaget öka med 1 509 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 3 377 000 kronor.

Anslaget ökas med 417 000 kronor 2024 eftersom regeringen föreslår ökade medel för fler utbildningsplatser inom universitet och högskola (se propositionen utg.omr. 16 avsnitt 5.1.3) vilket leder till ökad efterfrågan på

studiemedel. För 2025 beräknas anslaget öka med 627 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 709 000 kronor.

Anslaget 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag).

Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till kursdeltagare i teckenspråksutbildning för föräldrar till barn som för kommunikation är beroende av teckenspråk (TUFF).

Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift för bidrag till kursdeltagare i TUFF-utbildning.

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till anordnare av TUFF-utbildning.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 62 150 000 kronor för 2024.

Anslaget 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för produktion och distribution av kurslitteratur för högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning och för utvecklingsprojekt i syfte att effektivisera verksamheten.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 27 000 000 kronor för 2024.

Bemyndigande

Regeringen föreslår också att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 för anslaget beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 kronor 2025. I regeringens skäl för förslaget anges att Myndigheten för tillgängliga medier ansvarar för produktion av studielitteratur för högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning. Produktionen sker i form av beställningar under 2024 som innebär utgifter följande budgetår.

Anslaget 1:7 Studiestartsstöd

Regeringen anger att anslaget får användas för utgifter för studiestartsstöd och tilläggsbidrag.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 400 000 000 kronor för 2024.

Anslaget 1:8 Centrala studiestödsnämnden

Regeringen anger att anslaget får användas för Centrala studiestödsnämndens förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 1 168 916 000 kronor för 2024.

Anslaget ökas med 50 000 000 kronor 2024 för att ge CSN ekonomiska förutsättningar att klara av den stora ärendemängden när det gäller det nya omställningsstudiestödet. För 2025 beräknas anslaget öka med 50 000 000 kronor.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel till Utbetalningsmyndigheten, som inrättas den 1 januari 2024, för att skapa rätt förutsättningar för myndigheten att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Anslaget ökas med 4 500 000 kronor 2024 för CSN:s arbete med att bl.a. leverera uppgifter till Utbetalningsmyndigheten och hantera underrättelser från myndigheten. För 2025 beräknas anslaget öka med 13 000 000 kronor och för 2026 beräknas anslaget öka med 22 600 000 kronor.

Anslaget minskas med 11 271 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se prop. 2023/24:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4 s. 34).

Anslaget 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd

Regeringen anger att anslaget får användas för Överklagandenämnden för studiestöds förvaltningsutgifter.

Regeringen föreslår att anslaget anvisas 18 696 000 kronor för 2024.

Anslaget minskas med 190 000 kronor 2024 till följd av en generell besparing och beräknas fr.o.m. 2025 minskas med motsvarande belopp (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4).

Bemyndigande om lån i Riksgäldskontoret

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 292 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag är följande. Den totala skulden för studielån i Riksgäldskontoret beräknas uppgå till ca 273 500 000 000 kronor vid utgången av 2023. Nettoupplåningen för 2024 beräknas till omkring 15 793 000 000 kronor, beslut om återkravskapital till 185 000 000 kronor, avskrivningar till 656 000 000 kronor och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret till ca 700 000 kronor.

Motionerna

Socialdemokraterna

I kommittémotion 2023/24:2684 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 4 anser motionärerna att stödet till CSN bör ökas för att korta väntetiderna och klara handläggningen av ansökningar till omställningsstudiestödet inom rimlig tid.

I yrkande 9 föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en ökning av anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* med 20 000 000 kronor. De resurser som regeringen aviserat för 2024 är enligt motionärerna väsentligt lägre än vad CSN efterfrågat och kommer att vara otillräckliga för att ta itu med de långa köer som har byggts upp.

Vänsterpartiet

I partimotion 2023/24:2334 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag ökning på anslagen 1:4 *Statens utgifter för räntor på studielån* med 100 000 000 kronor, 1:7 *Studiestartsstöd* med 200 000 000 kronor och 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* med 87 000 000 kronor.

När det gäller den föreslagna ökningen av anslaget 1:4 *Statens utgifter för räntor på studielån* vill motionärerna att de återbetalningsregler för studielån som gällde före 1989 ska gälla alla studielån.

I fråga om ökningen av anslaget 1:7 *Studiestartsstöd* anser motionärerna att det är viktigt att ge fler möjlighet att studera.

När det sedan gäller ökningen av anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* framhåller motionärerna att det är viktigt att CSN hinner handlägga alla ansökningar om omställningsstudiestödet i tid.

Centerpartiet

I kommittémotion 2023/24:2740 av Niels Paarup-Petersen (C) föreslår motionären i förhållande till regeringens förslag ökning på anslagen 1:2 *Studiemedel* med 158 000 000 kronor, 1:3 *Omställningsstudiestöd* med 1 000 000 000 kronor och 1:4 *Statens utgifter för räntor på studielån* med 10 000 000 kronor 2024. Motionärerna föreslår minskningar på anslagen 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* med 5 700 000 kronor och 1:9 *Överklagande-nämnden för studiestöd* med 100 000 kronor jämfört med regeringens förslag.

Den föreslagna ökningen på anslaget 1:2 *Studiemedel* ska enligt motionärerna tillföras studiemedel till yrkeshögskolan.

När det gäller den föreslagna ökningen på anslaget 1:3 *Omställningsstudiestöd* framhåller motionärerna att omställningsstudiestödet behöver stärkas avsevärt för att det ska fylla sitt syfte.

För att kunna avskaffa den s.k. fribeloppsgränsen på lånedelen av studiemedlen föreslår motionärerna en ökning av anslaget 1:4 *Statens utgifter för räntor på studielån*.

Miljöpartiet

I kommittémotion 2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 46 vill motionärerna höja studiebidraget med 300 kronor i månaden. Motionärerna framhåller att bidragsdelen i studiemedlet länge har släpat efter prisutvecklingen och att singelstudenthushåll tillhör den grupp som drabbas mest av den höga inflationen.

I kommittémotion 2023/24:2681 av Camilla Hansén m.fl. (MP) föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag ökning på anslagen 1:1 *Studiehjälp* med 400 000 000 kronor, 1:2 *Studiemedel* med 1 300 000 000 kronor, 1:5 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* med 5 000 000 kronor, 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* med 47 271 000 kronor och 1:9 med *Överklagandekommittén för studiestöd* med 190 000 kronor.

När det gäller den föreslagna ökningen på anslaget 1:1 *Studiehjälp* anser motionärerna att nivån på studiebidraget för elever på gymnasiet ska skyddas genom att indexeras.

Motionärerna vill höja studiemedlen med ytterligare 300 kronor i månaden genom en ökning av anslaget 1:2 *Studiemedel* för att skapa bättre förutsättningar för att fler ska välja att vidareutbilda sig.

När det gäller den föreslagna ökningen på anslaget 1:5 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* vill motionärerna göra en riktad satsning för att påbörja en utbyggnad av utbildningen i teckenspråk för hörande föräldrar som får döva barn.

Motionärerna framhåller att CSN sedan introduktionen av omställningsstudiestödet har saknat resurser för att handlägga inkomna ansökningar om stödet. Motionärerna föreslår en ökning av anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* för 2024.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla det svenska studiestödssystemet som är, och ska fortsätta att vara, ett av världens mest generösa. Ett väl avvägt studiestödssystem skapar förutsättningar såväl för enskilda som för Sverige som nation att växa med kunskap och bidra till samhällets utveckling. Studiestödet är grundläggande för en jämlik utbildning och ger alla oavsett bakgrund möjlighet att studera.

I motionsyrkandena lämnas förslag om ökning och minskningar av anslagen inom utgiftsområdet i förhållande till regeringens förslag. Det gäller bl.a. förslag om en höjd nivå inom studiebidraget, regelverket för friberoppet och handläggningen av omställningsstudiestödet. När det särskilt gäller frågor om omställningsstudiestödet kan utskottet konstatera att intresset för stödet blivit större än vad som beräknats. Administrationen av stödet är komplext och tidskrävande. Utskottet välkomnar därför den tillfälliga ökningen av stödet som regeringen föreslår för 2024 för att CSN ska kunna hantera den stora

ärendemängden. Utskottet välkomnar även de övriga satsningar inom utgiftsområdet som regeringen föreslår.

Sammanfattningsvis anser utskottet att regeringens förslag till anslag och bemyndiganden inom utgiftsområde 15 är väl avvägda. Därmed tillstyrker utskottet punkterna 2–4 i propositionen om anslag och bemyndiganden och avstyrker motionerna.

Reservation

Mål för utgiftsområde 15, punkt 1 (S, V, C, MP)

av Åsa Westlund (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Daniel Riazat (V), Niels Paarup-Petersen (C), Camilla Hansén (MP), Niklas Sigvardsson (S) och Zinaida Kajevic (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:2565 av Adrian Magnusson m.fl. (S) och
2023/24:2684 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 7 och
avslår proposition 2023/24:1 utgiftsområde 15 punkt 1.

Ställningstagande

Steget till att påbörja en utbildning och ta studielån kan upplevas som olika stort för olika människor. Tyvärr spelar fortfarande samhällsklass och bakgrund en stor roll för utbildning. Ett generöst och flexibelt studiestödssystem har en central roll för att bryta dessa mönster. I över 20 år har detta inte varit omstritt, men i budgetpropositionen för 2024 föreslår regeringen plötsligt att målet för studiestödssystemet ska ändras genom att man stryker att studiestödet ska ”utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa”. Regeringen beskriver studiestödssystemet som välfungerande, men då är det anmärkningsvärt att regeringen föreslår att målet ska förändras. Med detta förändrar regeringen, till synes helt utan beredning, i grunden att studiestödssystemet ska verka utjämnande. Jämlikhet och alla människors rätt till utbildning bör fortsätta vara en del av studiestödets mål. Det bör även i fortsättningen vara en självklar del i den svenska studiestödspolitik. Därför avvisar vi regeringens förändring av målet för studiestödssystemet och anser att detta även i fortsättningen ska verka utjämnande samt bidra till social rättvisa.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

Särskilda yttranden

1. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (S)

Åsa Westlund (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Niklas Sigvardsson (S) och Zinaida Kajevic (S) anför:

Socialdemokraternas samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2023/24:2654. Motionen behandlas i betänkande 2023/24:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 1 i det betänkandet. I den motionen finns också ett förslag till ram för utgiftsområde 15. Socialdemokraternas förslag till statens budget för 2024 inom utgiftsområde 15 läggs fram i kommittémotion 2023/24:2684. Eftersom riksdagen genom sitt beslut den 29 november 2023 i det första steget i budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskar avstår vi från ställningstagande när det gäller statens budget för 2024 inom utgiftsområde 15. I stället lägger vi fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområdet. Socialdemokraternas budgetalternativ innebär följande.

Sverige ska vara ett tryggt land där människor genom hela livet kan utbilda sig för att ta de jobb som växer fram. I en alltmer kunskapsintensiv ekonomi ställs högre krav på förnyade kunskaper. Ett generöst studiemedelssystem gör att människor med olika ekonomiska förutsättningar kan utbilda sig. Det är bra för såväl individen som samhället, men också nödvändigt om vi ska kunna möta de stora behov av utbildad personal som finns i landet. Det är viktigt för en jämlik tillgång till välfärd i hela landet, för att bryta segregationen, för att klara klimatomställningen och för att bygga Sverige starkt. Studiestödssystemet ska möjliggöra för människor att söka sig vidare till studier efter slutförd skolgång, eller att senare i livet återuppta sina studier.

Vi vill ge fler människor möjlighet till utbildning och möjlighet till ett livslångt lärande. Steget till att påbörja en utbildning och ta studielån kan upplevas som olika stort för olika människor. Vår utgångspunkt är att det ska vara möjligt att klara sin försörjning under studietiden utan inkomster från arbete eller ekonomiskt stöd från anhöriga.

Regeringens passivitet har underminerat omställningsstudiestödets förmåga att stärka kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden. De resurser som regeringen aviserat för 2024 är väsentligt lägre än vad CSN har efterfrågat och kommer att vara otillräckliga för att ta itu med de långa köer som har byggts upp. Därför föreslår vi ytterligare 20 miljoner kronor för ändamålet.

2. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (V)

Daniel Riazat (V) anför:

Vänsterpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2023/24:2385. Motionen behandlas i betänkande 2023/24:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 2 i det betänkandet. I den

motionen finns också ett förslag till ram för utgiftsområde 15. Vänsterpartiets förslag till statens budget för 2024 inom utgiftsområde 15 läggs fram i partimotion 2023/24:2334. Eftersom riksdagen genom sitt beslut den 29 november 2023 i det första steget i budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den jag önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller statens budget för 2024 inom utgiftsområde 15. I stället lägger jag fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområdet. Vänsterpartiets budgetalternativ innebär följande.

Regeringen genomför en generell besparing i statsförvaltningen på 1 procent, utöver den årliga besparing som redan finns. Det görs utan hänsyn till myndigheternas särskilda behov och förutsättningar. Att statsförvaltningen är effektiv är en förutsättning för medborgarnas förtroende. Men den generella effektivisering som regeringen nu försöker sig på kommer att få konsekvenser för kärnverksamheten. Sämre förutsättningar för de statsanställda att utföra sitt uppdrag innebär i sin tur att servicen till medborgarna kommer att bli lidande. Denna generella besparing avvisas och görs samlat genom ett nytt anslag inom utgiftsområde 2.

Vänsterpartiet vill att de återbetalningsregler för studielån som gällde före 1989 ska gälla alla studielån och därför avsätts 100 miljoner kronor mer än regeringen på anslaget 1:4 *Statens utgifter för räntor på studielån*. Det är även viktigt att fler får möjlighet att studera och för ändamålet avsätts 200 miljoner kronor mer än regeringen till studiestartsstödet. Vidare är det viktigt att CSN hinner handlägga alla ansökningar om omställningsstudiestöd i tid. För att myndigheten ska kunna möta det stora söktrycket till lånet avsätts 87 miljoner kronor mer än regeringen. I Vänsterpartiets budgetalternativ avsätts således 387 miljoner kronor mer än enligt regeringens förslag för de ändamål som beskrivs ovan.

3. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (C)

Niels Paarup-Petersen (C) anför:

Centerpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2023/24:2733. Motionen behandlas i betänkande 2023/24:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 3 i det betänkandet. I den motionen finns också ett förslag till ram för utgiftsområde 15. Centerpartiets förslag till statens budget för 2024 inom utgiftsområde 15 läggs fram i kommittémotion 2023/24:2740. Eftersom riksdagen genom sitt beslut den 29 november 2023 i det första steget i budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den jag önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller statens budget för 2024 inom utgiftsområde 15. I stället lägger jag fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområdet. Centerpartiets budgetalternativ innebär följande.

Det är viktigt att man uppmuntrar och underlättar för att fler ska kunna studera. För att öka genomströmningen och få fler i arbete behövs ett mer flexibelt studiemedelssystem som premierar studenter som avslutar sina

studier före utsatt tid men också är anpassat för dem som är i behov av lägre studietakt, exempelvis människor som har gått anpassad gymnasieskola eller är deltidssjukskrivna. Det ger fler möjligheten till en utbildning som leder till jobb. Det behöver även finnas flexibilitet för karriärväxling högre upp i åldrarna. Omställningsstudiestödet innebär att anställda kommer att få väsentligt förbättrade möjligheter att studera och ställa om under ett helt arbetsliv. Det är av stor vikt att stödet kommer till nytta.

Regeringens satsningar på yrkeshögskola och yrkesvux är positiva men dessa satsningar behöver stärkas ytterligare genom att studiemedlen till yrkeshögskolan tillförs 158 miljoner kronor för 2024. Vidare behöver omställningsstudiestödet stärkas avsevärt med finansiering för att det ska fylla sitt syfte. Därför föreslås ett tillskott på 1 000 miljoner kronor årligen från 2024 för ändamålet. Utöver dessa tillskott bör den s.k. fribeloppsgränsen för lånedelen av studiemedlen avskaffas. För detta ändamål föreslås en ökning med 10 miljoner kronor 2024. I Centerpartiets budgetalternativ avsätts 1 162 miljoner kronor mer än enligt regeringens förslag för de ändamål som beskrivs ovan.

4. Statens budget inom utgiftsområde 15, punkt 2 (MP)

Camilla Hansén (MP) anför:

Miljöpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2023/24:2689. Motionen behandlas i betänkande 2023/24:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 4 i det betänkandet. I den motionen finns också ett förslag till ram för utgiftsområde 15. Miljöpartiets förslag till statens budget för 2024 inom utgiftsområde 15 läggs fram i kommittémotion 2023/24:2681. Eftersom riksdagen genom sitt beslut den 29 november 2023 i det första steget i budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den jag önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller statens budget för 2024 inom utgiftsområde 15. I stället lägger jag fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområdet. Miljöpartiets budgetalternativ innebär följande.

Alla ska kunna studera på högskola eller universitet oavsett var man kommer ifrån i samhället och landet. Det behöver bli enklare att kunna ta steget att studera vidare genom att man förbättrar studenters bostadssituation och ekonomiska trygghet. Den som väljer att studera vidare ska kunna klara sig ekonomiskt. När Miljöpartiet ingick i regeringen drev partiet igenom en höjning av studiebidraget med 300 kronor och såg till att studenter med särskilda skäl får sjukskriva sig på deltid. Studiemedlen behöver nu höjas med ytterligare 300 kronor i månaden. Studenter är en grupp med små ekonomiska marginaler och den ekonomiska stressen påverkar många studenter negativt. En höjning av studiemedlen skulle skapa bättre förutsättningar för fler att vidareutbilda sig och för de som väljer att göra det att klara sig ekonomiskt. Bidragsdelen i studiemedlen har länge släpat efter prisutvecklingen och

singelstudenthushåll tillhör den grupp som drabbas mest av den höga inflationen. Vidare bör nivån på studiebidraget för elever på gymnasiet skyddas genom att indexeras, och därför anslås ytterligare 400 miljoner för ändamålet.

En arbetsmarknad i förändring kräver en utbildnings- och arbetsmarknads- politik som ger människor goda möjligheter att välja en ny väg i karriären mitt i livet. Omställningsstudiestödet är en väg som arbetsmarknadens parter kommit överens om. CSN har sedan introduktionen av omställningsstudie- stödet saknat resurser för att handlägga inkomna ansökningar om stödet och många har hittills gått miste om möjligheten till denna nya karriärväg. Det belopp som CSN har begärt från regeringen bör därför tillföras myndigheten, och det behöver utökas med 36 miljoner kronor för 2024. Därutöver behöver också antalet studiemedelsberättigade veckor utökas för dem som återvänder till studier senare i livet. De studiemedelsveckor som nu är öronmärkta för studier på gymnasienivå ska också kunna användas för kompletterande studier på högskolenivå. Föräldrar med döva barn bör erbjudas fler timmar för teckenspråksutbildning genom en riktad satsning på 5 miljoner kronor. I Miljöpartiets budgetalternativ avsätts 1 752 miljoner kronor mer än enligt regeringens förslag för de ändamål som beskrivs ovan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:1 Budgetpropositionen för 2024 utgiftsområde 15:

1. Riksdagen godkänner målet för utgiftsområdet (avsnitt 2.3).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 292 000 000 000 kronor (avsnitt 2.11.9).
3. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2024 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt tabell 1.1.
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2024 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:2334 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP):

46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om studenters ekonomiska trygghet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2565 av Adrian Magnusson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studiestödssystemet fortsatt ska verka för att vara utjämnande och bidra till social rättvisa och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2681 av Camilla Hansén m.fl. (MP):

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabell A i motionen.

2023/24:2684 av Åsa Westlund m.fl. (S):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka stödet till CSN för att korta väntetiderna och klara handläggningen av

- ansökningar till omställningsstudiestödet inom rimlig tid och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avvisa regeringens förändring av målet för studiestödssystemet så att detta fortsatt ska verka utjämnande samt bidra till social rättvisa och tillkännager detta för regeringen.
  9. Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2023/24:2740 av Niels Paarup-Petersen (C):

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabellen i motionen.

BILAGA 2

Regeringens och motionärernas anslagsförslag

Anslag för 2024 inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Tusental kronor

Anslag	Regeringens			Avvikelse från regeringen	
	förslag	S	V	C	MP
1:1 Studiehjälp	4 518 262	±0	±0	±0	400 000
1:2 Studiemedel	20 207 017	±0	±0	158 000	1 300 000
1:3 Omställningsstudiestöd	2 836 000	±0	±0	1 000 000	±0
1:4 Statens utgifter för räntor på studielån	1 307 129	±0	100 000	10 000	±0
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	62 150	±0	±0	±0	5 000
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27 000	±0	±0	±0	±0
1:7 Studiestartsstöd	400 000	±0	200 000	±0	±0
1:8 Centrala studiestödsnämnden	1 168 916	20 000	87 000	-5 700	47 271
1:9 Överklagandenämnden för studiestöd	18 696	±0	±0	-100	190
Summa för utgiftsområdet	30 545 170	20 000	387 000	1 162 200	1 752 461

BILAGA 3

Regeringens förslag till beställningsbemyndigande

Det har inte väckts några motioner med anledning av regeringens förslag till beställningsbemyndigande.

Beställningsbemyndigande för 2024 inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Tidsperiod
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	4 000	2025
Summa beställningsbemyndigande	4 000	